

СТРАЖИЛОВО

ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ, ПОУКУ И КЊИЖЕВНОСТ

ВЛАСНИК И УРЕДНИК ЈОВАН ГРЧИЋ.

БРОЈ 49.

У НОВОМ САДУ 4. ДЕЦЕМБРА 1886.

ГОД. II.

У ВОЈСЦИ 1877. ГОД.

(МОЗАЛИК.)

Топло вече, благо вече,
С неба сјајне звезде трепте,
Бистра Зета шуми, тече,
Полегале храбре чете.
Витезови Црне Горе
Спустили се, да с' одморе.
Брег се на брег наслонио,
Камење се црни голо,
Од планина бог створио
Чудновато једно коло.
Тишина се као свила
Надалеко свуд развила.
Месец, тамне ноћи чувар,
Одзго се надвирује,
Погдекоји само гуслар
Крај ватре се јоште чује.
Кроз стотине тужних лета
Није нигда очајав'о,
С краја на крај српског света
Надежду је сваком дав'о.
Певао је и дојако,
И одјако он певаће,
А никоме није ласк'о,
Ни одсада ником неће.
Певао је само оном,
Који песму заслужује,
Пев'о му је онолико,
Колико му доликује.
Од Косова до данашњег дана
Још му није песма испевана.
Кроз векове, кроз то време мукло,
Глас му није никада умук'о.
Ко би знао Орловића Павла,
Ко би знао Страхинића бана,
Ко би знао за старца Новака
И за много још славних јунака,
Да их гуслар споменуо није

И изнео, да их светлост грије.
Тамна ноћца траје, не престаје,
А он светли кроз све нараштаје;
Све је пало, све у сну заспало,
А он гуди те у живот буди.

Народи су као на мору таласи,
Када их нестане, онда се стишају;
Борбе и победе живота су гласи,
То им историја, што је сви имају.
Малена је земља — свачему је тесно,
Што живи, то хоће свој живот да јави,
Мрав се бори, коље, као псето бесно,
Једна биљка другу немилице дави.
Та цела природа — то ни сама не зна —
Ништа друго није него ратна песна.

Гудите гусле, гудите јасно,
Певајте песме, певајте гласно,
Точите вино, точите, пите,
Топ'те олово и зрна лите!
Време је дошло, сабље да с' кују,
Да се рат води, слободе снују.
Сваки своје право отима и брани,
Док један васкрене, други се сарани.
Људи се вечито међу собом кољу,
Њима нико не зна дати права суда;
Не могоше њима створит' судбу бољу
Ни Мојсеј ни Христос, Мухамед ни Буда
Вера их не могла никада довести
До сретног живота и слободне свести.
За боља времена нема пророчанства,
Човек је далеко још од човечанства.

Удри гудало, нека се вије,
У њему многа песма се крије,
Оно глас има, оно је живо,
Говори право, ма да је криво.

Били Римљани и царство веље,
 Притисли мора, притисли земље;
 Али међ њима правде не беше,
 Паде им царство, они с' затреше.
 Велики Лесендра народе ломио,
 Славе и победа стекао је доста,
 Ал ничег ваљана није он створио,
 Нит од њега људма какво добро оста.
 Галилеја слабог три су речи мале
 Целом свету више благодети дале.
 Калигула, владар, свет клања пред њиме,
 А која хијена жели такво име!
 Наполеон први беше човек први,
 С републиком своје човештво он смрви;
 Што је као славни генерал обар'о,
 Као император диз'о је и ствар'о.
 Та ни једном свецу немој земљу дати,
 Какав може бити, сам не може знати.
 У свакоме срцу самовоље има,
 За зверке и људе то су миле сласти,
 Туђе право неће ни правник да штима,
 Ногама га газе, кад дође до власти.
 Најсмешније бива — то и они знају —
 Када се тирани у несрећи кају;
 Још смешније бива — кад су веће пали —
 Да их згажен народ детињасто жали.
 Дуго сам стој'о, дуго сам глед'о
 Онај некада чудесни Рим;
 Ћутећи ја сам мислио само:
 Ах, боже, шта се учини с њим!
 Време покрало тријумфе оне,
 Срушило темпле и славу сву;
 Где су цезари венце носили,
 Сада пландују говеда ту.
 О тамна ноћи, о ноћи тиха,
 Људске прошлости права си слика!
 Тридесет векова пуни су мрака,
 Пуни глупости, грозде и страха.
 Код тигрова таквих чуда није,
 Што спомињу људске историје.
 Па да не би пропале те приче
 — Што на дела сатанина личе —
 У школе их, где су деца мала,
 Истављају место огледала.
 Тим задахну њино срце чисто
 Те и они буду оно исто.

Удри гудало, нека се вије,
 У њему многа песма се крије,
 Оно глас има, оно је живо,
 Говори право, ма да је криво.
 Бог створио чудо, човек му је име,
 Желио је, да се он поноси њиме,

По образу своје створио је њега,
 Ал је човек зао па од добра бега.
 Бог је слао потоп, да га тим поправи,
 Хтео је у људма себе да прослави.
 Из прљавог блата људи су постали,
 Зато су у блато опет попадали.
 Али бог је добар, па озго с висина
 Посл'о је на земљу свог јединог сина,
 Да васкрсне правду, да прогна притворност,
 Да укине ропство, понизи охолост,
 Да сруши богове Рима и Мисира,
 Да прогласи царство љубави и мира.
 А људи, ка' људи, грехом се запели,
 Уватили Христа, на крет га распели,
 Па за своје страсти и за своје жеље
 Сваки ствар'о себи друкче еванђеље:
 Какво добро може свет чекат' од тебе,
 Кад ти друге љубиш више него себе!
 Милостиња само сиротињу множи,
 Ко има новаца, то је човек божји.
 Ма да је свет чудо, немој му с' чудити,
 Немој га поправљат', немој га кудити;
 Он је 'накав исти, к'о што увек беше:
 Једни само плачу а други се смеше.
 Што себичност влада, људи нису криви,
 То је општи закон, по којем се живи.
 Та каква просвета, слобода и правда!
 Новац, то је сила, која све надвлада.
 Живот је твој кратак а народ је вечан,
 Кад усрећити себе, сав ти је свет срећан.
 Да нема глуности, насиља и ропства,
 Не би било цркве, двора ни господства.
 Сам је народ каз'о — а куда ћеш јаче! —
 Да сваки ослепи, когод за њим плаче.
 Немој се јуначит' ти за ствари оне,
 Што ти се учине да са неба звоне.
 Идеали ничу и све већи буду,
 Ко за њима трчи, држе га за луду.
 А шта су песници, нег' пећина пуста —
 Ехо светске туге јечи им из уста!
 Славуј пева, али, он бескућник није,
 На будућност мисли, себи гвездо вије.
 Ко на земљи уме рај себи створити,
 Бога ми се им'о рашта и родити.

Удри гудало, нека се вије,
 У њему многа песма се крије,
 Оно глас има, оно је живо,
 Говори право, ма да је криво.
 Тебе ја поздрављам, слободо свих људи,
 Благословен нек је, ко се за те труди!
 Ко ме туђи ланци не дају спавати,
 Ко је свик'о, помоћ беднима давати.

Тебе ја поздрављам, чиста, вечна правдо,
 Благословен нек је, ко је за те страд'о!
 Ко, распет на крсту, целом свету вели:
 Нек свак чини другом, што сам себи жели.
 Тебе ја поздрављам, о просвето права,
 Благословен нек је, ко те умножава!
 О правој истини ко нигда не сумња,
 Ко ратује умом противу безумља.

Удри гудало, нека се вије,
 У њему многа песма се крије,
 Оно глас има, оно је живо,
 Говори право, ма да је криво.
 Има много људи силних и богати',
 Што не могу нигда спокојно заспати,
 Крај постеље њине, кад остану сами,
 Оживе авети у тој ноћној тами.
 Њина се зла дела у слике претворе
 На им страшне речи целу ноћ говоре.
 Газили су они слободу и правду
 А ковали круне, да чине параду.
 Скромне Језујите тајне неба знали
 На им благослове од олтара слали.
 То су огледала тужне светске беде,
 У која сви људи с поштовањем гледе.
 Побожност је њина без конца и краја,
 Они држе кључе од људскога раја;
 Кад се добар рачун за грехове плати,
 Папа може душу из пакла да врати.
 Италијо, земљо лепоте и сласти,
 Нек те бог избави од божанске власти!
 Зар су људма пример оне вроне јадне,
 Што свет поједоше па су јоште гладне;
 Те црне утворе, што ка' поноћ стоје,
 Ти слепи мишеви, што с' видела боје.

Ну, покликни, сив соколе,
 Нек се тресу све планине;
 Ну, запевај јасним гласом
 Славне песме од старине.
 Примакло се српско време,
 Свуд се дижу наша браћа;
 Наступила божја правда,
 Стамболу се зајам враћа.
 Давно је било, многе су веће
 Од тога доба прошле године,
 Силна се војска истоку креће
 Испод високе Шаре планине.
 На грчког цара та војска ходи,
 Силни је Душан сам собом води.
 Пред војском царски барјак се вије,
 Ал под њим свести државне није;
 За кратко време диже се страст,
 Наде и барјак и царска власт.

То силно царство сруши се бедно,
 Ништа не оста до име једно.
 Давно је било, многе су веће
 Од тога доба прошле године,
 Силна се војска Косову креће
 Испод Јастрепца горде планине.
 На турског цара та војска ходи,
 Кнез Лазар војску сам собом води.
 Пред војском кнежев барјак се вије,
 Ал под њим реда, послуха није.
 Неслога с' диже, овлада страх,
 С барјаком круна паде у прах.
 Толике битке, победе, слава,
 Прођоше као санови празни;
 Себичност људска све закопава,
 А за њом иду векови страшни.
 Дошло је време — или ће доћи —
 Кад ће тај барјак опет се дићи,
 Цео ће народ на војску поћи,
 С јунаштвом може у Призрен стићи.
 Тамо је наша столица стара,
 Тамо су наше цркве свете,
 Тамо се српска будућност ствара,
 Тамо нам свагда мисли лете.
 Али, с неслогом, себичност клета
 Поћи ће с нама, да нам свуд смета.

Још се гуслар чује, песма га занела,
 Спомиње сва места, где слобода паде;
 Горска вила озго над њим се наднела,
 Казује му она по реду све јаде.
 О Ловћене, царе свих планина,
 Дивне дане ти си дочекао;
 Црна Гора, славо од старина,
 Бог те благим оком погледао.
 Пет векова око ових стена
 Ти се бориш ка' право сироче,
 Ал ти крила нису саломљена,
 С њима правда светски рат отпоче.
 Сломиће се јарам од истока,
 Народи ће слободом данути,
 А из сваког хришћанскога ока
 Суза ће ти признања канути.
 И када се здробе ове стене,
 Твоје име свет ће да помене;
 У њима се, к'о варница мала,
 Јадном робљу нада одржала.
 Варвари су и Будим отели,
 Ал на Ловћен нису се попели;
 Зрак слободе свагда га грејао,
 Гуслар песме свагда му певао.

Спустиле се звезде по врху брегова,
 К'о руже од злата, к'о драго камење,

Створио се венац од светлих цветова,
 Венац земне славе, небеско знамење.
 Погдеоја пушка чује с' из даљина,
 Чија је — не зна се, нико не разбира;
 Погдеоји усклик продре из планина,
 Ту су близу вуци, то је глас пастира.
 Више Скадра магла страховита, врана,
 Диже се и шири на оба језера,
 Поветарце мало од острошких страна
 Срета је, враћа је и у море тера.
 Покрај Зете реке, све ближе и ближе,
 Примиче се нека тутњавина јака,
 Табор за табором турске војске стиже,
 На њих мотри стража озго с камењака.
 Жубор је све већи — од оружја звука —
 Блед месец залази за Ловћен за гору,
 Свак се хитро спрема, крвав се дан чека,
 Исток побелио, наглашује зору.
 Као бујна, летња киша,
 Штоно груне из облака;
 Тако паде са Грахова
 Једна чета од јунака.

Где се општа срећа зида,
 Сваки лети да помогне,
 Целу ноћ су путовали,
 Да се браћи не одоцне,
 Веселе је међу њима,
 Радују се они боју,
 Ка' синови мале Шпарте
 Сваки љуби земљу своју.

Када се зора, с ружичним прстима, подиже горе,
 Хитро с постеље своје устаде мили син Улисов;
 Обучен рухом обеси бритку о раме сабљу,
 Притегну брзо под своја стопала обућу згодну;
 Па онда ступи из свог шатора божанством украшен,
 Па јасним и звонким заповеди гласом својима млађим,
 Да на збор зову коврчасте косе Ахајце дичне.
 Гласно викнуше они и брзо ђви се слетеше;
 Кад се скупише и тесно један до другог сташе,
 С убојним кољем у десној руци он ступа к њима.
 Дивно га обасја небеска светлост — он само рече:
 Грозни варвари — руше државе, робе народе,
 Газе слободу — ено их, ено! — напред, јунаци!

Љ. П. Н.

МИЦА БРОДАР.

П Р И П О В Е Т К А И З Б А Н А Т А.

НАПИСАО МИЛУТИН ЈАКШИЋ

(Наставак.)

Попа и учитељ.

Одмах до школе био је стан младога попе сеоског Милоша Путниковог. По неуредности могао би путник одмах погодити, да је то или кућа каквога газде пропалице или зграда црквене општине Сумраковачке или каква забатаљена комора. Леп на забату почео отпадати, зидови пола порушени, капија се најерила према истоку, а кров изгледа као забућена глава какве Сумраковачке пијанице.

То је дакле требала бити парохијска кућа. Поп Милош се у њу уселио пре две године дана, кад су га свега света славни Сумраковчани изабрали за попу. Кад се у њу уселио (сеоском боктеру, који је до доласка новог попе ту под киријом седио, славна општина свечано је отказала стан) онда је неред њен био у најлепшем цвету. У авлији и у башти била је читава шума кукуте, бикова, штира, дикице а нашла би се и по која племенита коприва. Додуше није се никад догодило, да се у том шумарку изгубило које дете боктерово, ал живина кад се у бурјам завуче, била је сигурна и од копча и од људске руке.

Кућа је сва била разривена од пацова, и ударала је на неку плесан.

Много је труда стало поп-Милоша, док није мало у ред дотерао башту и авлију, и кућу изнутра поправио. С поља је додуше изгледала као и пре, ал поп Милош није знао шта друго радити, јер није имао новаца, да купи кућу, а згоднијег стана није око цркве ни било.

Ни у његовој духовној башти, у стаду његову, није много боље изгледало. И ту је бујао свакојаки коров, што се зове: лењост, завист, крађа, раскоп, лаж, а сав тај коров ницаше из плодне њиве незнања.

Поп Милош је био родом из вароши. Љубав према свом народу довела га је и руководила га је на сваком кораку његова живота.

Сумраковчани су га из почетка са неповерењем гледали. Није им се допадао. Био је то сасвим друкчији попа, него њихови стари попови п. пр. поп Трива и поп Ника, па ето и поп Стева. Он није никад хтео остати на свечарству, већ пререже кољач, па кући. А стари попови! Пристану они лепо са сваким, и једу с њима, и пију и играју па и напију се, као људи.

У цркви им придикује сваке недеље. Говори им, опомиње их, укорава их, а они га с пажњом слушају и диве му се, па држе, да мора бити врло учен. Само им неправо, што им толико износи мане и кори их. Та ваљда нису ни Сумраковчани најгори на свету. Зато се туђе од њега.

Полагацко увиђали су људи, да је поп Милош народни човек, да му добро њино на срцу лежи. Сваком приликом учи их. Ако пође по селу свети-водице, сваком домаћину има да да понеки савет. Упућује их, како да чувају здравље. Пита их, колико имају деце, опомиње их, да их шаљу у школу, а ако где наиђе на које ђаче, проба га, шта зна, од молитава, од народних песама и т. д. А старијима све перје расти од милине.

Кад се бака врати од попе са знамења, не може да се наприоведа, колико јој је попа наговорио о нези новорођенчета. Није додуше све запамтила, шта је говорио, (остарила кукавица па је издало памћење), ал красно је говорио. Часни га с попом, тај све зна.

Поп Милош човек благе нарави, па воли децу, и свугде им показује ту љубав. Оволеше и њега деца, па кад пролази сокаком, трче са преког сокака, да га пољубе у руку.

Због деце оволеше попу мајке и матере, па и код отаца поче се неверење према младом попи кравити. Милије би им додуше било, кад би им о свецу попа софру зачинио, па се мало и напио с њима, ал шта ће, кад је такав човек. Ваљда му пиће не подноси.

Највећма је омилио млади попа својим парохијанима о последњој скупштини црквеној, што је устао против школе. И не треба им школа. Нашто је школа? Ето нек дете научи молитве, нек научи читати апостол и потписати име, а за то је доста и ова једна. Школа управо и није за паоре људе, већ за господу. Нек он зна орати и копати, а што ће му књига. Право има поп Милош, што је устао против школе. Баш Бог да прости. Хоће да нас упропасте, ал поп Милош не да на сиротињу.

Кад је разабрао млади попа, са шта је омилио својим парохијанима, тешко је уздахнуо. Његова популарност изгледала му врло скупа. Са немирном душом чекао је прву прилику, да разувери своје парохијане, те да им покаже, у којој су заблуди. Са немирном душом чекао је, јер се бојао, да га исто толико, колико им је сад мио, не омразе, а у омрази ништа се не може урадити. Са стрепњом гледао је духовним очима будућност свога народа. Скоро и тешко се кује та лепа варалица. Данас мислиш: све си урадио, а сутра ти је већ јасно, да си на почетку почетка, јасно ти је, да мораш показати

еванђеоско стрпљење и жртвовати цео живот. Па и онда? Хоћеш ли видети плода од свога труда? Те мисли мучиле су младога попу, али само за часак, јер он је веровао у будућност свога народа и та вера уливала му је снаге за мукотрпан рад.

Осећао је, да му треба и помоћника у његову тешку раду, и нашао га је. То је био млади учитељ Павле Радојчевић.

Да се упознамо с њим, преписаћемо први лист из његова започетог дневника.

„Није ми било ни цуних двадесет година, кад сам свршио учитељску школу у С., одакле сам и родом.

Чим се отворио први стечај на учитељско место, а то је било у Сумраковцу, ја сам искао, и добио сам га.

Боже, како сам се обрадовао, кад сам чуо, да сам изабран! Десетине пута прочитао сам писмо, у којем ми се то јављало.

Радовао сам се из два разлога. Прво, што сам имао да издржавам своју стару матер, која је своје мало удила до последње паре ижртвовала, да мене на пут изведе. Она ми је била све на свету. Никаких рођака нисам имао. Она се радовала мојој радости, а ја њеној. Притиснуо сам јој руку на моја уста и љубио сам је небројено пута, а она је сиротица плакала. Веху то сузе радости. Ох, шта је живот спрема љубањи! Сто младих живота жртвовао бих за оно њено старо сухо, светитељско лице. Мати моја, мати моја, што те смрт узела, кад је борба живота престала, кад си могла најеретније дане проживити! Сретна си умрла, а несретни живе и завиде мртвацима!“

То је место у дневнику било замрљано. Сигурно је учитељ пролио много суза, док га је писао.

„Други разлог мојој радости, писало се под следећим датумом, био је жар и одушевљење, којим сам горио за школом. Пун сам био лепих тежња и поуздања. У мисли сам носио слику светог Саве, и веровао сам у њу. Мислио сам, учитељ може све. Он може од деце направити анђеле или ђаволе. Ја сам их хтео у анђеле преобразити. Ја сам веровао, да трновити пут учитељски води вечитој срећи (ту је било по свој прилици касније оловком дописано: верујем и сад). Трње на томе путу нисам ни осећао.

Једног ружног октобарског дана почео сам школу. Школа је била пуна деце. Поврвио мали народ, да види новог, младог учитеља. Њима можда и није ишло у главу, како може бити, да младо голобрадо момче стане за катедру, на којој је већ готово нарастао стар учитељ с наочарима, са дугачким масленим капутом и прслуком, какав се пре по столећа носио. Умрло је кукавац, прошла је година дана,

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

на највеће изненађење својих ученика. Они су ваљда мислили, да неће уопште ни умрети њихов стари учитељ, јер многи Сумраковчани не памте, кад је дошао за учитеља. Ја сам се чудно, како је човек, који у животу имао да претрпи толико борбе и напора, могао бити тако дуга века.

После старог учитеља дошао је неки Јефта Ижичић, пијаница и протува светска. Био је само шест месеци у Сумраковцу, ал ће за то Сумраковчани имати да приповедају за шест столећа покорѣ, што их је починио. Шестог месеца истерали су га, а школу су до јесени затворили.

Школа и старији ђаци немо су ми приповедали, како је могао стари учитељ толико живити, а његов наследник Ижичић тако брзо бити протеран. Знање тих ђака и њихово владање давало ми јасну слику њихова рада. Тај рад нећу овде додирнути, а исто тако нећу писати ни о особењачком животу моја два претходника, као што сам их из чувења познавао. Те необичне учитеље радо бих овековечио, и покушаћу то, док још више о њима дознам. Заиста су то заслужили. Но сад ћу да пређем на ствари, много обичније, које су у нашим селима често у моди.

Овамо спада, да сам своје будуће ђаке затекао занемарене — у врло жалосном стању.

Ма да тако волим наше ратарѣ, опет од чудног су утиска били на мене моји ђаци. Изгледали су ми као мали дивљаци, спрам оних, какве сам их ја хтео извести. Велики ме посао чека.

„Али с ким ћу, али чим ћу?“

Једна школа је мало на стотине деце. Треба да се подигне још неколико школа. На томе ћу радити...

Под идућим датумом биле су неке успомене, које не спадају овамо на ствар.

Млади учитељ, као што видимо, био је човек пун племенитих осећаја и тежња. Нарави је био благе, као створен за учитеља.

Учитељ и попа брзо се спријатељише. Били су упућени једно на друго. Једне су их намере руководиле, једно и исто запуштено поље чекало их је, да га раскрче, нарави су им биле сличне, и они брзо постадоше једна душа у два тела. Младост се с младошћу загрлила, да у заједници испуњавају завет својих позива.

Кадгод им је време допуштало, били су заједно. Заједно су учили и читали, заједно су ишли у цркву. Колико је пута поп Милош многе сате преседио у школи слушајући, како његов друг учи децу. Хтео је од њега присвојити начин, како ће у већем свету учити велику децу. У деци је уживао. У њима је гледао своје потоње парохијанѣ. Те младе воћке

хтео је превидјати, у њих је хтео улићи просвету, поштење, српство.

Штогод су почињали, заједно су почињали. Тако су основали земљеделску читаоницу, али су набрзо увидили, да светлост не помаже онима, који немају очи. С удвојеном снагом опет се вратили школи.

У својим тежњама били су скромни. Нису уздизали за Душановим царством, већ су у својем селу нашла довољна делокруга. —

Једном седи поп Милош сам, па се дао у мисли. Кад ал трже га неко закуцавши на врата.

„Слободно“, и унутра уђе Мија Бродар.

„Помоз Бог, оче!“ назове Мија.

„Бог ти помогао, Мијо. Које добро?“

Попа је с радозналошћу гледао у Мију, а Мија оборио очи, па гледи у земљу.

„Није добро, оче, зло је.“

На лицу Мијину могло се видети, да је заиста зло. Попи га је жао било, али му је уједно мило било, што је тај завојити Мија к њему дошао, да се јада. Он је Мију добро познавао. Неће Мија од свакога савета тражити.

„Какво зло, Мијо, нигде га не било?“

„Изгубио сам процес. Осудили ме на робију. На правди Бога су ме осудили. Изнели су на мене, да буним народ против власти. Веле, подбадам људѣ, да не плаћају штајер. Ја сам се смејао, кад сам чуо, да ме кнез зато тужи. Рекох, нећеш Иво поплашити ни Мијино дете. Ал где покора, нађоше и сведоке, пет сведока, да криво сведоче. Изумеше и речи, што сам их говорио. А ја стао, па се скаменио. Лажу, рекох судијама, сви, колико их је. Лажу несретници, тако ми поштења. Ал све бадава. Осудише ме, да робујем два месеца и да платим судске трошковѣ. Кад ми је фишкар растумачио пресуду, не мож бити, рекох, ваљда ниси разумео. Али они и не слушају на мене, већ питају даље: да ли пристајем на пресуду? Не пристајем, не пристајем, ићи ћу самом цару на тужбу. Где бих пристао, кад ни сам крив! Фишкар ми рече на уво, да терам на даљи суд, а ја му на то: да, да, ићи ћемо цару. Ал он ми рече, да не морамо ићи, већ ћемо писмо послати. Сад морам чекати, док не стигне пресуда од горе. Макар шта платио, само да ме не затворѣ, јер ту срамоту не могу претрпити. Много сам већ новаца издао фишкалу, ал ништа, само да се помогнем... Бадава, право је мој деда говорио: близу је последње време, свет се здраво проневаљалио.

Попа је са саучешћем гледао Мију.

„Дошао сам до вас, настави Мија даље, да учините добро, па да ми узјамите, ако можете пет стотина форинти, а ја ћу вам скоро вратити.“

„А шта ће ти толико много?“

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

„Е несрећа за несрећом. Јуче ми погину трећи коњ, а ја не могу без коња, паор сам човек.“

„А што да ти гину коњи, та твоја је марва добра и здрава.“

„Не живи човек са сваким добро, па се догоди свашта.“ (Ту је Мија мислио чини, што су му непријатељи подметли у кућу).

„Бре неће то бити отуд, већ ти много радиш на њима.“

Мију на те речи нешто текну у срце. Он се бојао од те помисли.

„Е да, ако су радили, они се и ранили добро, па су могли радити.“

„Није ни тако, Мијо. Кад ти све једнако на њима мељеш, мораш их убити. Не ваља ти рачун. Зар ти не видиш, да се сувача не може мерити с ветрењачом или с ватрењачом? Несавршено старо мора да падне пред новим савршенијим. Човек треба да се уме прилагодити времену, у којем живи. Од једне штете не треба правити две.“

Мија се тргао од тих речи и сав је застрепо. У срце су га дирале. Зар баш тако? Зар старо мора да пада? Није могао ништа да одговори. Разум му је говорио, да попа има право, ал његово срце било је јаче — оно га је вукло свему, што је старо. Кад помисли на сувачу, обузме га и радост и туга. У њој гледи најдражу залогу од свога деде, ал где, како је повештала та залога. Изгледа му као да је мртва, а пре му се чинила жива. Шта да ради с њом? Да је остави, нек опусти? То не може, макар сву снагу у њу уложио. Ал где, повикало село па и млади попа: Мија убио са сувачом коње. То га мучи већма него штета. Шта да ради с отом кобном сувачом?

Те мисли мориле су Мију. Не знађаше ни сам, шта да одговори попи, који му можда и незнано тако немилостиво руши његове идејале. И опет га тај човек себи привлачи, њему би Мија да исповеди све своје мисли.

Попа је читао немир у очима Мијиним, те окрене говор на главну ствар.

„Ја, Мијо, немам новаца, а радо бих ти позајмио. Обрати се на другог кога. Ено ти грк-Совре, човек је имућан, па ће ти дати, ако узима.“

„Ја нећу од другог да иштем. Нисам рад, да се зна. Ја још нисам никад узамљивао. Да ми није невоља, ни сад не бих. Рекох, хајд отићи ћу до вас, јер знам, да ви нећете ником казати.“

„Ја немам, а кад је баш тако, могу ја тражити од кога за који дан, па теби дати. Шта велиш, Мијо?“

То је Мија и мислио.

„Па учините добро, господине, а ја ћу већ дати...“ и он погледа захвалним погледом.

Мија по том хтеде поћи, но пона га задржа, да му још нешто каже.

„Знаш ли, Мијо, рече, да ешкут иде по селу и купи пароксијал.“

„Знам“ одговори Мија.

„И код тебе ће доћи.“

„Био је већ.“

„А ти нећеш да платиш по новом.“

Мија је спустио главу и ћутао је. Стидио се. Мислио је у себи: где ја и нехотице увредио мога попу

„Не ваља ти посао, Мијо. Казаћу ти, и зашто не ваља. Ти знаш, како би било у једној кући, где има много чељади, па старешина нареди, а од синова и остале чељади нико га не слуша, већ свако ради по својој вољи и памети. Ту није ни мира ни божјега благослова. Тако је, Мијо, и у народу. Ми смо добили право, да сами управљамо својом црквом и школом. Ми бирамо најбоље међу собом, да нам они доносе законе, па да се по њима владамо. Бирали их и ти и ја и сви ми. Што они тамо углаве, то треба онда сви да слушамо. Ако ми нећемо своје власти чувати и поштовати, сами ћемо свој темељ подрити и изгубићемо то право. Онда се нећемо у својој рођеној школи и цркви осећати своји, туђин ће стегнути власт у своје руке. Зато, видиш, Мијо, треба да се покораваш својим српским властима, јер кад се њих одречеш, одрекао си се себе.“

„Нисам ја тако мислио,“ рече Мија. Нисам ја хтео против вас да идем. Боже ме сачувај. Рекох, добро ће бити и по старом.“

„Да је добро, не би се мењало. Зар хоћеш, да ти и даље долази попа за полувеку две жита, да се мота по селу као горник ил чобанин?“

Мију су дирнуле пошине речи. Тако лепо и тако дубоко није он никад мислио. Увидио је, да је на кривом путу. Обрадовао се, што га је попа тако лепо поучио. Сад му се тек отвориле очи, да не треба због пркоса свраћати с правог пута.

„Узми се, Мијо, на ум, рече му још попа, кад је полазио, од тих поглавара. Знаш, како те мрзе. Ти безаконици ће са законом у руци и на темељу закона беду ти навући на главу. Чувај их се.“

Кад се Мија враћао кући, мислио је; право има попа, платићу бир по новом.

Одједаред дође му глас: Жури се кући, Бродар-Мијо, зло ти пало на кућу.

Мија похита кући, а сав је дрхтао од узбуђења. Због јучерашњег разговора са ешкутом слутио је већ напред, каква је несрећа. Знао је он, како је осветљив и мрзећ Ива Вармеђаш...

Није се преварио. Жену је затекао, где лелече,

а син му Гавра лежи на постељи са крвавом главом, у лицу блед као самртник.

Закрвављеним очима гледао је Мија свога сина. Срце му се цепало од бола. И он је осећао онај ударац, што је разбио ту милу главу, што је изгледала као одсечена глава блаженог Јоце Бродара.

Мија не хтеде ништа питати, већ узе ланцу, што је остала још од буне, па пође тражити крвнике, који му сина обранише. Упутио се управо у варошку кућу, којој већ одавна није прага прекорачио.

Ал задржале га комшије и жена. И болни син га је молио: бабо, бабо, остани код мене. Немој ићи сад; доћи ће време за све. Те речи довеле су Мију до суза и он остаде код свога сина.

Кад се Мија мало умирио, жена му је приповедала, како је дошао ешкуч с плајашем и два жандара, па су хтели силом на таван, да узму у име парохијала ране, а Гавра им говорио, да чекају бабу, а међутим се наместио на вратих, да им не да горе. Они стадоше наваљивати, а он их је гурао натраг. Тада трже један од жандара сабљу и лупи га по глави, а њега крв обли и он паде у несвест. Ешкуч затим оде с жандари на таван и скине два цака жита, да фендује.

„Дакле били су на тавану?“ рече Мија, промени се у лицу, и зашкрипи зубима.

„Били су“, одговори жена устрављено.

„Та што ја нисам био код куће, да им полозим те крвничке ноге, што ми таван опоганише. Идем, идем...“

Мија опет зграби ланцу, да иде у потеру.

„Та немој, човече“, вели му Ђока Ердељан, кога су одмах били позвали, „немој у лудо да изгубиш главу. Знаш ли, да су они зато то и урадили, да те баце у тавницу, па да те скину с врата. Немој да пренаглиш. Гавра ће рану лако преболети, није тешка. Мани се, Мијо!“

Мија се тешком муком савладао, и остао је код куће, готово болестан од гњева.

За неколико дана син му се предигао и морао је ићи на суд, да му суде, што је на власт дигао руку.

И Мија је био на суду. Он је хтео да одговара, јер, рече, што му је син урадио, урадио је у његово име. Али суд није хтео да прими, већ осуди кривца. Како је Мија многе новце дао фишкалу, да му син само не дође на робију, осуђен је на новчану казну. Доста стотина коштало је то Мију. Опет му је одлапуло, што му Гавра није остао на робији.

На Мијину главу као да се наврзла несрећа. Деси му се, да мораде платити дуг за свога кума, за кога је стао добар. Мислио је: кум ми је, како не бих куму? Од Бога би била грехота, а пред светом срамота. И потнисао је куму меницу на четир стотине форината, ал кум га је преварио. Па нек му је просто — мишљаше Мија.

Заколебао се у имању. Требало му је много новаца, да му се не би добро продало, јер с меницом није било шале. Тражио је у зајам хиљаду форината, јер толико му је требало, да све у ред доведе. Нигде није могао наћи. Најпосле се обратио Чивутину. Овај му даде на меницу хиљадарку, ал му Мија мораде у име камате уступити на уживање десет ланаца своје најбоље земље, док му новац не врати.

Ти удари потресли су Мију. Најтеже му било, што земљу мораде дати Чивутину; Чивутину, што је Христа издао. Ту је хтела Мији суза из ока канути, али ју је Мија ипак задржао у оку свом.

Почео Мија крупне мисли у глави превртати. Мислио је, што ће и како ће.

Још није био сломљен Мија Бродар. Он је купио три коња, па је опет млео на својим коњма; још је, и то снажније него икад, грмио против општине, још је главу високо носио, само на челу му се још дубље видила она бора, и јабучице му већма испале.

(Наставиће се.)

С У М Њ А.

У раној младости позн'о сам је лепо,
Њено бледо лице, замишљено чело;
Ја још љубљех тада и веровах слено,
И у свему видех савршено дело —

Ал она се јави једне бајне ноћи,
Кад уживах љубав у чистој слободи:
„Хајде, рече сумња, ти ћеш са мном ноћи,
Да тражимо пута, што истини води.“

Ја истину волим, па се дигнем с њоме,
Но полазак беше пун борбе и туге...
И ја дуго плаках у лутању своме,
И у ведре дане и у ноћи дуге.

Векови су прошли и времена дуга,
Многа царства пала а многа се дигла,
Али моја сумња, к'о и моја туга,
Још никако није своме крају стигла.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

А моја ме мудрост мами сваког дана,
Да се патраг вратим у пределе сретне,
Где сребрни вали тихога Јордана
Запљускују поља и обале цветне —

Где безбрижни пастир, у тихој самоћи,
Слуша тајни шумор са мртвога мора,
И скромно верује: да у тихој ноћи
То сáм Господ иде преко мирних гора...

Војислав.

МАНАСТИР ПАКРА.

О Д В Л А Д И М И Р А К Р А С И Ћ А.

(Свршетак.)

Од књига овде има:

1. Велико србуљско јеванђеље, којем су почетна слова украшена разним гранама. Сваки је лист тога јеванђеља оперважен и једнако писан. Некада је оно припадало манастиру Равној Реци и било је оковано сребром. Оков се тај сачувао; на њему има изрезан патпис, који овако гласи:

„Сіе љвльбеліе монастира стіе и живонучелніе тронце зовомъ Равна Река. потрзди се дзховинныѣ Терасни. окова га маниторъ Коуро Стефановиѣ въ лето 7169—1661.“

2. Рукописни псалтир српске рецензије, писан у фолију, без пагинације; добро је сачуван. Да се види, каквим је језиком писан, исписујем овде неколико речи из 136. псалма:

„На рѣце кавлонскаѣ. тоу съдохомъ и плакахомъ помноукине сіѡна, на крѣби посред еіе обесихомъ органи наше. из тоу въпросише ны павишен насъ словесъ писнен. и вѣдшен насъ икніе. въспонте намъ ѿ писнен сіѡнскіихъ. како въспоемъ пѣснь гііо на земли тоужден.“

Псалтир је тај припадао манастиру Равној Реци, а то се види из ових речи, што се читају на претпоследњем листу: „Сіи ѣлтиръ монастира Равне Реке.“

На другој страни истога листа налази се овај запис:

„Понеже да се зна, при Амирѣ Великомъ сватанъ Мехмедъ, и при везирѣ Свасеманъ пашн. ѿтауаствомъ же ѿ града из рѣци Милешевн. То же време бысть по власен срѣвѣсцен земли и подзвнѣсцен рѣце ѡсвзденіе власемъ хлебомъ и виномъ: се бысть въ лето 7194—1686). Пакн при семъ царѣ и везирѣ взеше каври Бздинъ и похараше Влашкѣ и Булѣкѣ и придоше ѹете до Дунака въ лето 7195—1687).“

Оуки нами! И въ та лета више мотіе рати и крѣвемъ излнтіа и илненіа хрїстіанскомъ родѣ ѿ преклетихъ Тзрковъ и Пѣнцковъ, и расена се по власен земли срѣвскн народъ. И ми зде прїидосмо на мѣсто сіе зовомъ Сіи Андреи.

На последњем листу чита се овај запис:

„Сен ѣлтиръ дзховинна кур Серафїона іеромонаха и попа кур Тимоѡса іеромонаха Милешеваца, да се

знае. Обновн се при ствншемъ архїеннскомъ нашемъ куріо куръ Виѡентїо. Многога емз лета. Оу Сіи Андреи. Въ лѣто бытіа 7222) ѿ рожд. Бога слова 7115) мѣсеца Фев. вл. днь. ѿ. ѿ. ѿ. і.“

А мало пониже чита се ово:

„Да се знаде, кад е біла мота зима и великъ снегъ лето Гдїе 7126) и тада поставнсь гдїѣ митрополитъ Моїсен Петровнукъ при генералѣ. . . . И таде е пао (снегъ) мѣа дек. 3. днь. въ неделю и трамѡ до Ыорѣва днѣ.“

3. Веома интересна књига рукописна „Слово ѡ вѣсѣхъ вѣштен ходешннхъ и летешннхъ.“

Јамачно ће занимати читаоце ово неколико речи, што пише у овој књизи о змији:

„Змїа е мота вѣштъ олуе къ сѣхъ вѣштен иадъ ннѣтѣ и мотость. ѿ сего много створи Кѣ краждѣ междѣ змїо и междѣ ѹлка. Егда змїа пондетъ коду шти, излѡюеть иадъ ск. и на краи да не ст ѹдомъ вѣнндетъ къ коду. понеже коду хѡштѣтъ наидити. тогда кто нсїетъ коду мртѣвъ вздетъ. того ради излѡюкаеть иадъ скон на краи. Тако и ти безвнннн ѹлуе, егда нмашн иадъ на срдце своемъ. оставн того. не вѣсхѡди съ ѹдомъ къ стѣю црковѣ. да не наидншн стѣхъ или сѣвѣ или аггела своего ѡлзуннн ѿ сѣвѣ. нъ съ вѣсакнмъ се прѡсти и оумнри срце твоѣ. и тогда вѣлѣзи къ црковѣ. ѹлуе, змїа егда кидит ѹлка, вѣлѣеть много егда бн обрѣла где оукрнті се. да лце сѣхраннть главѣ свою. пакн трѣнъ ею съ главы нштѣлаеть. аште ли главѣ ен сѣкрѣшетъ, тогда къ семъ тѣлѣ погѣвѣлѣ боудеть. Тако и ти, безоумннн ѹлуе. сѣхранн днѣз свою. аште ты късе тѣло поражено вздетъ. а днѣ твоѣ сѣхраннѣна вздетъ и права къ Бѣ. къ се тѣло твоѣ хѡштѣтъ днѣ нсѣлнті. аште ли днѣ твою погѣвншн. къса твоѣ погѣвнѣна вздетъ.“

На завршетку те књиге пише ово:

Испнсахъ азъ многогрѣшннн Днїил іеромонахъ сію кннѣз зовома ѹетенн кур Сѣрѣз понокъ сннѣ ѿ Гложагне, на рѣцѣ Внть. Въ лѣто ѿ сзданїа Адамова 7136—1628).“

4. »Лазаревацъ« или триод, штампан у граду Трговишту, има на крају ово штампано:

„Кога прѣвѣлѣгаѡ благостїо къ тронци ивѣлѣмаѡ. оца прѣвѣзнауелна, и снна еѡ и слова сѣвѣзнауелна и едннородна емз прѣвѣунѣ, и дѣа късѣстаѡ и животко-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

решао оутешителѣ ѿ оца неродствѣнѣ иъ исходѣ на синѣ поучилющаго, вѣса вездѣ исплъняющаго. повелѣнѣмъ же и вѣсацкѣмъ иждивенѣмъ прѣсвѣтлѣмъ и благоуестивѣмъ книгини госпожи Елены наулаицы Оугровлахѣн зиданенскѣи, свирѣжницѣ прѣскетлаго гдѣра и воеводы Юѣ Маѣса Басарабы, въ сѣа земля Оугровлахѣн съмодръжа, и благословенѣмъ прѣосвѣщеннаго архіепископа Стефана, митрополита вѣсѣа земля оугровлахѣнскѣи. Наука же бы неутити сѣ сѣа богодхновеннаа книга триодѣ цвѣтнаа въ богословцрѣмъ градѣ Тръговици, въ лѣто бытѣа мѣра 7, р. и. г. (7156), списенѣа же мѣра 1, х. м. и. (1648) мѣа мартѣа къ вѣ. днѣ, ил памать стѣо сѣрѣнномъзвученнаго Феодора епископа анкурскаго, вѣрѣгъ сѣицѣз зѣ, а лѣвнѣ гѣ, вѣюу пасхи Г. епахта лѣтѣз 3, къ зѣ тоѣ лѣто благоуестивѣа дрѣжавѣа гдѣра и великаго княза кнѣше именованаго и прѣсвѣтлѣмъ и благоуестивѣмъ егѣо свирѣжницѣ кнѣше поманимѣа книгини, въ в. еже лѣто архіепископства прѣосвѣщеннаго митрополита прѣжде поманимаго. Трѣдихъ же сѣа о семь стѣнсаици, азѣ грѣшнѣи и менѣи въ иноцѣхъ Юванѣи иеромонахъ, Стогерецѣ ѿ Босны, ѿ мѣста Каменградѣ, монастыра же Гомѣионици, къ немже прѣиенѣхъ иноуескѣи образѣ. Вѣздюбменѣи о Христѣ оци и братѣа и уѣстнѣе господѣе молимъ вы Кога ради, и козѣнома каслюса, уѣтврѣи сѣю аѣре уѣо вѣздѣтъ погрѣшнѣно, дѣхомъ кротости исправаите, и насѣ грѣшнѣхъ о семь дѣлѣхъ оусрѣдно трѣдихнѣхъ сѣа благословите, а не вѣльнѣте, понеже не писѣа аггѣлѣ, иъ рѣвѣа грѣшна и вренна и дѣхъ оуцилѣ. Кѣгъ оуѣи къ трѣи единомѣз да вѣздѣтъ слава, уѣстѣ и поклонанѣе, ѣако творѣцѣ ѿ тѣвари къ безконечнѣмъ вѣкѣи аминѣ.

С почетка на трѣтемъ листу на дну пише ово: „Сѣи Лазаревацѣ вѣкѣ вѣзкога Христофора.“ На прѣтпоследнемъ листу чита се ово: „Лѣта Гдѣиѣ 1, а. ф. а. (1701), мѣа мѣа в. да се зѣна, како прѣвѣдоше Раѣоциѣ и еднога кнѣзѣна и дрѣвнѣхъ зѣ оу Вѣднѣхъ.

5. „Алфавитѣ дѣховнѣи“, има на прѣвомъ листу до десне корице овај запис: „Сѣа книга галголеми алфавитѣ дѣховнѣи, мѣи грѣшнаго старца Гавриѣла Дѣвѣдовѣа сѣе пѣвровѣкѣденске обители архімандрѣта. Потписѣа се скоерѣзѣно лѣта 1, а. ф. и. е. (1755) феѣврѣара вѣд-го. Тогда быстѣ в Краинѣ хрѣватскои, генералѣта вѣрѣдѣнскѣаго пѣзита велика, и зѣнѣше ѣкиѣра 5.“

6. У монастыру Милѣшеву, 1544. штампан псалтир. На крају тога псалтира чита се ово:

„Издѣленѣиѣмъ оца, и вѣплѣренѣиѣмъ синѣ, и сѣмѣствѣиѣмъ стаго дѣа. Азѣ сѣвѣренѣи изѣменѣа милѣшевскѣи Дѣпѣиѣа еромонахъ и сѣ свѣмѣз ѿ Гдѣи братѣаи. Вѣздѣлѣхъ трѣдомѣвѣзѣне, еже сѣставити форѣи въ монастыри стѣо вѣзнесенѣа. И послѣхъомъ ѿ Гдѣи братѣю нашѣи Никанора иеромонаха, и Сѣвоу иеромонаха къ страни италскѣи и сѣ игоуменѣомъ вѣнѣскимъ Мардарѣиѣмъ иеромонахомъ, къ мѣрословствѣоуѣици градѣ Венѣтѣю, и вѣса недѣстѣлаула ѿтоуд принѣсѣше. И сѣставихъомъ сѣе ти-

пѣре иелѣно вѣзѣмогахъомъ постигнуѣти, и сѣнсахъомъ дѣе-пользѣиѣе книги сѣе фалтири. Въ нихъ же приложѣномъ сѣназѣре днѣкнѣиѣе же и постѣиѣе, и уѣсословѣцѣ имѣе поѣнѣзѣю и днѣкнѣзѣю сѣвѣзѣз: Тѣмъже козѣнѣе прѣклонѣи мѣю се и мил се дѣю поѣициѣмъ или стѣихологѣсоуѣициѣмъ, или прѣписѣоуѣициѣмъ, аѣре вѣздѣтъ уѣо погрѣшнѣно, исправаите и насѣ ѿ семь трѣдихнѣхъ сѣа благословите, а не вѣльнѣте. Понеже не писѣа дѣхъ скѣты ни аггѣлѣ, иъ роука грѣшна и вренна и дѣхъ оуцилѣи и ѣвѣдѣнѣи и грѣшнѣи. Покѣлѣнѣиѣмъ гдѣа и оца нашѣаго игоумена Дѣпѣиѣа иеромонаха и вѣсе ѿ Гдѣи братѣе. Трѣдихомъ се ѿсѣихъ сѣнсаициѣмъ сѣвѣренѣи сѣрѣнномѣоци Мардарѣе иеромонаха и Феодора иеромонаха. Молимъ вы се ѿ Гдѣи оци и братѣа, и козѣномъ каслю се, аѣре не роукою иъ иѣзѣкомъ, аѣре вѣздѣтъ уѣо погрѣшнѣно, поѣиѣре, любѣе ради Христѣе, исправаите и насѣ оусрѣдно трѣдихнѣхъ сѣа семь благословите, а не вѣльнѣте, да и вы оуѣзѣните оуѣсѣнати страшиѣи вѣдѣвѣнѣи гласѣ, иже реуѣтъ вѣ сѣуѣрѣиѣмъ ѿдѣсноуѣю егѣо: Прѣидѣте благословѣиѣи оца нашѣаго, насѣвѣдоуѣте оуѣготованѣиѣе вѣмъ царствѣеиѣе ѿ сѣлѣженѣа мѣроу, егѣже боудѣи вѣсѣмъ намѣ оуѣдоуѣнѣи, слаѣеѣе ѿвѣи коуѣпно оца и сѣа и стаго дѣа и нѣиѣе и присѣо и къ вѣкѣмъ вѣкѣомъ аминѣ. Тоѣоу слава и дрѣжава къ бесконечнѣмъ вѣкѣи аминѣ.

Сѣвѣрѣнѣше се сѣе стѣе и вѣтѣвѣиѣе книги гласѣиѣи фалтирѣ вѣнѣхъже приложѣномъ и сѣназѣри къ ѿбхожденѣе лѣтноѣе, трѣпѣари и вѣндакѣмъ свѣтѣмъ. Такожде и постѣиѣи сѣназѣрѣ приложѣномъ и уѣсословѣцѣ нѣмъѣе поѣнѣоуѣю и днѣвноуѣю слоужѣоу по оуѣстакоу прѣпѣодѣвнаго оца нашѣаго Сѣви иѣрѣсѣднѣмъскаго. Сѣе стѣнса се ѿ вѣтѣа къ лѣто 2, и. г. (7053), а ѿ рѣждѣства Христѣоѣа 1, а. ф. и. д. (1544) вѣрѣгъ сѣицѣз ке, а лѣвнѣ д, зѣлатѣо унѣсло 3 ѣеменѣе зѣ иѣпахта г.

Поуѣше се сѣ стѣе книги писати, мѣа гѣнѣварѣа 1, а. днѣ. А сѣвѣрѣнѣше се мѣа ѣктомѣврѣа 1, а. днѣ. Оу Милѣшеѣе.

За ужитакъ има овај монастыр 101 јутро земље; око монастыра има 10 парцѣла, у Биѣлој и Подборју 6 парцѣла, а у Јованѣовцима 7 парцѣла. Веѣи дѣо тихъ земаѣа покрѣвен је камеѣемъ, те даје малу корист. Осим тога има у Биѣлој три јутра винограда.

Са спахијѣомъ Даруѣварскимъ, Јанѣковиѣемъ, имаѣо је овај монастыр много година парѣицу. Веѣи је било јѣдномъ дѣтѣе дошло, да је спахија прѣсѣвајаѣо сво земѣиште око монастыра »сѣе до испѣодъ кроѣа црѣвѣногъ«. Али је монастыр напо-слѣтѣку одрѣжаѣо побѣду.

До годинѣе 1867. није овај монастыр имаѣо ни коѣадиѣа своје шумѣе, те је јѣако осѣкуѣѣѣо у дрѣвима, ма да свѣуд бѣѣаѣше, као и данас, окружен шумѣомъ. Ни небројѣне молѣбе ни уѣиѣѣаѣи нашѣихъ прѣѣѣака и великодѣстојѣнѣиѣа не могаху умѣк-

шати срца властелинова, да би даровао мало шуме манастиру. Тек поменуте године, за преузвишеног владике Никанора Грујића, нађе се побуђеним гроф Јулио Јанковић, властелин добара Дарувара, Сирча и Стражемана, па дарова манастиру 828 јутара и 1352 □ хвата шуме без икаквих урбаријалних терета, допустивши манастиру, да ту шуму може грунтовнички, урбаријалним путем, на се преписати. Шуму ту сачињавају ови комади: Скупидуша, Почиваљка, Котлина, Драганац, Пурница, Калило, Јамаш, Градина, Њемчева Главница, Падалиште и Дједова долина. — Тим знаменитим даром постаде гроф Јанковић добротвором и највећим приложником ове свете обители, за вечни помен свој и породице своје.

Парохји манастирској припадају ова села: Бијела, Борци, Марковци и Пакрани, која је дао на ужитак манастиру владика Арсеније Радивојевић синђелијом од 22. нов. 1759. Поред свега тога манастир је овај танкога имовнога стања, једно рђавога свога положаја ради, а друго ради тога, што су му сви извори за живљење и одржање рђави и незнатни. Шума је понајглавнији извор; али се због неописаних провалија и успоритости брдâ, што их шума

та покрива, не могу дрва извозити на путове утрвене, па је зато тешко наћи купаца дрвима. Нешто јаворова дрвета што се прода и којекаква чворовита дрвећа, што купе пепељари — то је сав приход од шуме засад, док се путеви кони к манастиру поправе. — Сточарство је само толико развијено, да се домаће потребе задовољавају. Пчеларство би овде јако могло напредовати, да је кога, ко би се дао на кованлук. Од три калуђера: једнога намесника (Јосиф Ачић), који се труди око економије манастирске, једнога јеромонаха (Доситије Кутуз) и једнога монаха (Емилијан Бабић) — нема каткад ниједнога у манастиру. Од како је умрло игуман, намесник мора чешће да иде у Бијелу. Јеромонах је већ годину дана капелан у Беловару, а монах, тражећи надничаре и пажећи на њих, само што преноћи у манастиру (особито лети). На тај начин манастир овај, са околико калуђера, не може како ваља вршити својега задатка ни у погледу привредном, ни као богомоља за подизање свести верске и љубави ка вери православној. Као што се чује, тој ће невољи да доскочи вредна консисториа Пакрачка тим, што ће јеромонаха позвати у свој постриг, а постараће се, јамачно, да се и материјалној оскудици нађе лека.

СРПСКИ РЕЧНИК ЗА ПЧЕЛАРЕ.*)

САСТАВИО ЈОВАН ЖИВАНОВИЋ.

Безматичити, entweishn. Пчелар може своје улиште безматичити: а) кад му је у улишту матора матица, те носи сама трutowска јаја. У овом случају матора се матица ухвати и убије, па се онда дода нова млада матица на познати начин; б) кад се хоће да запати страна раса, онда се морају матице похватати, па их ваља заменити матицама друге расе; г) безматичи се за време главне паше у јунију месецу, да пчеле више меда саберу. Кад се за време главне паше кошници матица ухвати, онда пчеле не троше меда на храњење улева, нега га остављају све у ћелице, те с тога овим начином дође пчелар до више меда.

Враџбине пчеларске. Не само Срби него и други народи држе се при пчеларењу којекаких враџбина. Светлост науке разагнаће временом оваке празповерице. Хоћу да их забележим овде, колико знам, не да их се кованције држе, нити по њима владају, него да им се, читајући их, при дугим зимњим вечерима слатко насмеју. Тако Вук под речју уљаник

у својем речнику каже: „Обичај је, да се на какав колац код уљаника набије сува главура од коња или од другог каквог великог живинчета; али зашто се то чини, ја управо не знам; једни веле, да је од урока.“ И ја сам чуо, да је од урока, т. ј., кад странац уђе у чији кованлук, одмах ће му пасти у очи сува главурина коњска на коцу набодена и зачудиће се њој, да се не би пре зачудио кошницама и тим их урекао. Наш народ верује, да не може сваки пчеларити, и који пчелари, тај мора имати особите среће за пчеларење. При куповању и при продавању кошница увек има којекаких враџбина, којих се кованције држе. Тако Аврам Максиновић приповеда у својем Пчелару, да онај, који купује пчеле, да би боље напредовале, неће купити од свакога, или ће купити само оне ројеве, који су нађени у шуми, или ће оставити повчић у кованлуку, где купује кошнице, или не да изврнути кошницу, или ће купити кошнице само за оне новце, које је добио само за продању проху. А онај опет,

који има кошница, не сме да их продаје, или ако их прода, духне у продату кошницу, извади из ње неколико пчела и трипут обиђе око ње. Ово све чини за то, да не би продавањем пчела продао и своју срећу у пчеларењу. — Наш народ двојако мисли у оиће о пчеларењу. Једни мисле, да је лепо пчеларити, и уверени су о великој добити са пчеларења; а други опет говоре о њему с презрењем: „Тешко оном, кога мухе хране!“ — Такође наш народ верује, да гдекоје кованције знају послати своје пчеле у туђе кованлуке, да краду мед. Лепо вели Филип Ђорђевић у предговору својега Пчелара о овоме, како је он из незнања хранио пчеле на дану, те му туђице упропастише све кошнице. Кад је запита једнога кованцију за узрок, добије за одговор: „Немаш среће у пчелама, не дају ти се држати; или имаш злотвора, па је послао своје пчеле на твоје.“ — Да би се кошнице јако ројиле, посипа наш народ своје кошнице ситном прохом, кад дође на божић из цркве с јутрења. После међу курјачје грло на лета, да кроз њега прођу пчеле, да би биле грабљиве као курјаци и крале мед из туђих кошница, те доносиле у своје. Занимљиво Филип Ђорђевић говори о својем кованцији, којег је најмио био и добро му плаћао, да би само једанпут запатио кошница: „Ево дође и ројидба, почеше се кошнице ројити. Први ројеви добро се хватају, али други и трећи, они се теже хватају. Један рој како поче се пуштати, одма пође у вис и поче се у клупче купити. То је знак, да мисли онај рој бежати. Повиче мој кованција на мене: „Дај нож кованцијски“. Ја му брзо нож однесем. Он нож у земљу задене, но рој одмиче. Није ни то доста моме старцу, оће и другу вештину да покаже; поче се свлачити. Ја мислим, каква ће то церемонија бити, па му повиках: „Оде рој!“ Он рече: „Не бој се, док сам ја овде.“ Ал да видиш старца, кад се свуче, па кроз ногавицу за ројем гледи. Кад је рој већ тако далеко отишао, да га нисам могао ни догледати, и видим да старчеве враџбине не помажу, упутим се ја за ројем гологлав и стигнем роја, који леђаше преко усева, жита и кукуруза, и тако сам га пратио петоро дужи. У том сам намерењу био, да га се не манем, докле год где не стане.

Али ево беде веће! Рој удари преко једнога салаша, на којем је било много вашака; и тако ме вашке опазе, па се посуктају за мнош. Ја ништа не имах у руку, будем принуђен натраг се вратити, једва се од вашака спасем. Кад дођем кованлуку, онда уморан и оштетован повичем моме кованцији: „Је ли, чича-Брко, не теде се рој вратити натраг, да те види, какав си леп? Забадава си правио церемоније!“ На то ми одговори чича Брка: Е, мој господару, није био наш; да је био наш, не би побегло!“ На то му ја лепо захвалим, кад је знао тако погодити. Али други пут, кад је тако приметио, да рој оће да бежи, није се више уздао у своје церемоније него виче: „Дај, господару, штрцалицу, бацај воду; овај ће бежати!“ — О свима овим враџбинама нека чује читалац, како лепо мисли српски Еренфелс, Аврам Максимовић, највећи практични кованција српски својега времена: „Љубезни пчелари, не верујте сујетним враџбинама. Заиста против праве вере сагрешили бисте, ако би око овога невинога газдовања вашег ма какве враџбине чинили. Не слушајте оне, који говоре, да је најбоље на дан светих 50 мученика пчеле износити и у петак да није добро износити, јер такови или боље не знају, или вас преварити мисле. Био понедељак или петак, били мученици или други свети, у један или други дан, само ако је пријатно и угодно време, слободно изнесите и пуштајте пчеле ваше; истим начином, кад видите, да у јесен већ излазити не могу, затварајте и на зимниште остављајте их. Што је год здравому разуму и светому еванђелском закону противно, не верујте. Ако вам ко рече: Овако је и досад рађено, овако су и оци наши чинили, пак су добро пролазили; многи су знали учинити, да им ројеви не побегну или да се врате; везивали су чаролијске чворове, да им нико у кованлук ући, или, ако уђе, изићи не може, и т. д., — кажите такому, да су то само сујетне гаталице и басне. Зашто сад такве мајсторије когод не зна? Или зашто такве у присуству разумнога пчелара не догоде се? Може где који чинити чудеса око пчела својом вештином, али то ништа не може бити против силе природе.“

(Наставиће се.)

ЛИСТИЊИ.

ПОЗОРИШТЕ И УМЕТНОСТ.

(Глазба у Срба). Под отим насловом донео је Загребачки Виџас (бр 46.—48.) красан чланак, а из пера уредника свога, професора Вјекослава Клајића, који је и

сам човек музичар. И у нас је особито популарна и омиљена композиција његова: „Мисли моје, . . .“ по речима Петра Прерадовића. Колико нам годи, што је чланак писан с братском симпатијом, а ипак тако објективно, да није црпљавао ни

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

хвалио, што ни ми сами не бисмо притајили нити хвалили; толико нам је то милије, што се у суд његов, као у суд мерилодавца човека, можемо поуздати. Те тим пре можемо и хоћемо ево да донесемо овде кратак извод, на колико засад можемо, да га погледа и допунимо.

Тврдећи, да су „најглавнији заступници новије умјетне гласбе српске Шлезингер, Корнелије Станковић и Даворин Јенко,“ градећи своја дјела буди на народних пјесмах, буди у духу и слогу њихову, радили више инстинктивно,“ тврди, да је „Јосиф Маринковић, гласбеник у Биограду, први српски гласботворац, који науцице проучава научку попијевку, да би према њој стварао умјетне попијевке.“ „Познајемо (вели) једно осам комада његових, а можемо за све тврдити, да су то умјетне пјесме, састављене посве по мелодици, ритмици и хармонизацији народној. Свака те кајда опомиње на народну пјесму, али ипак не знам, која је, јер он није на просто копирао пучку попијевку, него је према правилима њезиним саставио умјетно дјело. Јосиф Маринковић није само вјешт гласботворац, који је проучио тајне српске народне гласбе, него је и теоретик, који је већ у више прилика сам тумачио, како да се ствара умјетна гласба према народној.“

Затим наводи Клајић Маринковићеву оцену у Београдској „Преодници“ 1884. на композиције дра Јована Пачуа и полемику, која се отуд изврала између Блажека, Сомборскога ликовође, у „Јавору“, и Маринковића ошет у „Преодници“. Што поштовани писац жали, да „и Београд још свеђер жељно и шчекује гласбенога Вука, дочим се ми (вели) у Загребу доносимо, што таки човјек живи у средини нашој, и што је доселе наадо четири замашне књиге попијевана не само хрватских и српских, него и бугарских и словенских,“ — слободно нам је приметити, да се у нас, колико већма ценимо иначе монументалну радњу неуморнога Кухача, више пута чуо глас, који Корнелију Станковићу даде почасну титулу „гласбенога Вука“. Ако Корнелијев рад можда и није толико обилан колико Кухачев, али је Корнелије ипак пре Кухача ударио правим Вуковим трагом, те за кратког века свога (умрбо је у 34. год.) побирао чисту шеницу из народних попевака; па, чим можда још и већма заслужи тај надимак, написа нам толике црквене песме, као што су у народу нашем препеване, а то у нашем народном животу врло — врло много вреди. Ту му цену даје и Ф. Демелић у „Летопису“ 1865., па и Душан Бермеков у „Летопису“ 1874. Ако Ст. В. Поповић и вели у „Орау“ 1882., да му је рад остао, по Бранковим речима, након смрти „у травама“, и он га приваја, као и сви други, за „оца наше народне музике“, као што Вука приповијаје за „оца новије српске књижевности“. Што Јосиф Маринковић још увек тражи „Вука Караџића за мотиве народних мелодија“, „који ће их све прикупити и тачно означи, пречистивши из њих туђ елемент, који се чврсто са стране мешавином на поједине мелодије народне накаламо,“ то је ваљда зато, што је уверен, да оно, што је Корнелије покупио, још није све, што има да се покупи. Најпосле, хвала богу, да се након Корнелија нађоше тако вешти и тако вредни људи, као што је Кухач (за светске) и Топаловић (за црквене мелодије), те допунеше много, што је требало. Но ми и више него сумњамо, да и после тога неће још много штошта бити, што ће се имати да попабирчи, као што се и дан данас пабирчи за Вуком; али можемо тврдити, да какав „гласбени Даничић“ већ има довољно градива за своју радњу, тим више, што је у осталих Словена народна гласба већ толико развијена, колико за Вуково доба беше унапређена она грана народне просвете, око

које је он кресао. Хоће ли „гласбени Даничић“ бити Јосиф, или Топаловић, или Кухач, или други ко, то стоји до њих. Време је!

Што врли писац чланка тога даље тврди, да се у нас врло мало, поготову нимало, негује инструментална гласба, то је, на жалост, истина. Ако се и истакне когод до вештака у томе (као Кранчевић у вијолини, Јованка Стојковићева и др. Јован Пачу у гласовиру), то је дакако посве мало. Мало је тога, све да узмемо у рачун и то, да се гласовир одомаћио већ прилично по нашим варошима. Народ наш пак још увек у маси има за инструменталне зборове врло мало смисла, те један од најглавнијих зато инструменталат, н. пр. егеду, сматра за цигански инструментат, и т. д. Гусле, а највише гајде, и у Фрушкој Гори тамбура, још су увек готово једини народни инструменти. А што волије певати него свирати, можда тому треба тражити узрока и ту, што је и црква наша са својим церимонијама спојена само с песмом; а у католика и с песмом и с музиком, те је тако ваљда и дошло, да браћа Хрвати имају више музичких капела, а ми једва једну у Београдском позоришту, па и ту биће већином несрби музичанти.

Затим спомиње с правом међу ликовођама, који су највише стекли заслуга у наших певачких дружина и по гласбу у нас, на првом месту Словенца Даворина Јенка и Чехе Гвида Хавласу, Хлавача и Хорејшека, „који су за собом оставили лијеп број ваљаних композиција, у којима су сад више сад мање подражавали тон народне попијевке.“ То је истина. Али ће баш посве њих „гласбени Даничић“ имати доста муке, док ишчисти оно из српске музике, што су неки од њих у њу унели, са стране, не, дакако, по својој кривици (хвала им у многому!) већ по нашој у том све до скоро сиромаштини. Него кад смо већ ту, ми, као Срби, не можемо овде пређутати име једнога човека, који је цео свој доста дуги век боравио у нашој средини, ево баш овде у Н. Саду, где је васпитао у музици читаву генерацију. То је Грк, стари покојни Морфидис. Он је за своје ученике и ученице и сам компоновао разне етиде и песмице, али, рекли бисмо, ниједна, не изађе у јавност. Понда нам ваља још споменути сада заслужнога ликовођу Це-а, који такођер беше дуго времена ликовођа у Панчеву, а то у нас много вреди. Осим тих заслужује спомена Петрић, Миљчински и Лжичар. А кад би се нашао когод, да и побоље испрне сав рад у нас око унапређења песме и певања, и да спомене све, који су у нас на том радили, имао би и више да спомене.

Нису у нас биле ликовође свуда само стручачи музичари, него у много прилика и дилетанти. Тако знамо, да је н. пр. у Карловцима увек било певачких зборова то грађанских то ђачких, а њима су управљали људи, који су били дилетанти у пуном смислу. Тек пре две године покушали су били, да доведу стручњака. У Н. Саду нема ни данас певачка дружина стручњака. Али ти дилетанти, гдегод их је било, били су махом Срби. Неки од њих (као Јован Борјановић) мораће се у књижевности музичкој у нас споменути.

Један од првих Срба после Корнелија, који се за музичара спремао, (а Клајић га не спомиње), јесте Аксентије Максимовић, некад ликовођа у срп. нар. позоришном друштву. Његова је заслуга за певање у нашем позоришту тако велика, да и дан данас наши позоришни певачи вегетирају непрестано још од Аксентијина труда. А осим тога Аксентије је ваљда први, који је почео Србима да пише ведбенице за свирку и певање. И он рано умре. А после њега једва да чуемо кадгод честите песме на нашој позорици.

Но Мита Топаловић је после Аксентија ваљда први

Србин, који је данас ликовођа, а за то се стручно изражавао. И Клајић има право, што га назива „од свих недвојбено најзаслужнији“. „Како је сам врстан пјевач, управља он већ десет година овим (Панчевачким певачким) напредним друштвом, а уз то ради управо неуморно на пољу свјетовног и црквене гласбе српске. Од свјетовних композиција хвале поменце његове мушке и мјешовите зборове, а и самосијеве уз пратњу гласовира, те је права штета, (вели), да се у нас Хрвата никада не изводе дјела овога врснога српскога музичара. Поред свјетовне гласбе бави се он још и гласботворењем црквене гласбе. Недавно читали смо у новинама, да је тај неуморни гласбеник саставио музично дјело, које обухвата читаво црквено појање у православној цркви, почев од почетка до свршетка црквене године. Ту је цео осмогласник, сви тропари и кондаци, велико пјевање страсне недјеље и сви остали нацјеви. За овај опсежни и доста мучни посао добио је Тошаловић недавно од српске владе у Биограду награду од сто дуката“.

„Иза Тошаловића јавља се у Срба више гласбених вјештака. У самом Биограду сви су хоровађе Срби. Осим Маринковића истакоше се ту Мокраљац, Тоша Андрејевић (Аустријанац), а понајвише млади народни учитељ Јован Иванишевић. Као зборовођа радничкога певачкога друштва прихвати се Иванишевић гласботворења, те састави више композиција, које су се у Биограду јавно изводиле. . . Штампом издао је двије своје музикалије за гласовир: Радничко коло и Марш у част Ђенерала М. Лешјанина. Овим композицијама показао је Иванишевић толико дара и вредноће, ма да је био више дилетант, да му је српска влада пре неколико мјесеци подијелила стипендију, да се усаврши на којем конзерваторију. Иванишевић пође у Златни Праг, те смо недавно читали у новинама, да су тамо у једном концерту на отоку Жофину гудили његов марш у славу Лешјанина.“

„Уз оваке прилике није чудо, да Срби додуше полагају, али тим сигурније у гласби напредују. Особито се у новије доба ризмахаше нека певачка друштва у некадањој војводини, која су узором осталим дружиницама. Нарочито истичемо друштво Гусле у Вел. Кикинди, јер је у његову крилу никла мисао, да се издаје српски гласбени часопис. Почетком наине ове године поче Милан Петровић, одвјетник у Великој Кикинди а велик пријатељ гласбе, уз моралну помоћ друштва Гусала издавати часопис гласбени по имену Гудало, од којег је изашло осам свешчица.“ Затим се разлаже програм тога листа, па овако оцењује: „Лист Гудало бијаше, особито за први почетак, сасвим добар и згодан часопис музични, те би се за цијело био усавршио, да му је било још које вријеме поживјети.“

Наведавши после тога, како се „Гудало“ изразило о Кулави, кори неке Загребчане, „што су у своје доба готово њескали њеким професором гласбе, туђинцем, који су били лијењи, да се уче хрватски, па су се с тога ругали Кухачеву катекизму и свему његову настојању.“

За Роберта Толингера, ликовођу друштва „Гусала“, и за његове композиције, што су изашле уз „Гудало“, вели Клајић, да је „врстан музичар српски, који је боље од икога погодио тон народни и унио га у умјетну музику српску. Писао је у кратко вријеме много и свашта. . . Српска критика не хвали баш његових пјесама и поцјевака, јер да (као рођен Чех) није свађе ријечи ваљано схватио, а ни гласбом нагласак удесио према говору: — али зато су његове композиције за гласовир управо лепе и скроз народне, а и умјетне. Већ Сватовцем (ор. 2.), што га је написао за гласовир у двије руке,

показао је Толингер, да није пуки подражаватељ ни кописта народних мотива, већ да их умјеје гласбено прерадити за израду, и тако стварати од појединих мотива нешто цјеловито, умјетно и савршено Још су савршеније његове Две српске игре, (ор. 11.) за гласовир у четири руке, које се и по облику и по читавој изради могу успоредити са Дворжаковим Словенским плесом. Особито је друга игра толико јединствено изведена, да је сматрамо најбољим гласботвором инструменталним новијег доба и у Хрвата и у Срба. Пошљедњим штампаним дјелом својим зашао је Толингер на поље коморне или дворске гласбе, која је у нас на југу словјенском још посве необрађена. Јест то Зачинка (ор. 14.) за гусле, хармонијум и гласовир, највеће дело Толингерово, и то је посветио Милану Петровићу, зачетнику и мецени читавога гласбенога покрета у Великој Кикинди. Како су се данас за зачинку или серенаду прихватили облици симфонијски, написао је и Толингер своју зачинку у шест ставака, од којих су поменце IV. и V. ставка (Аријета и коло) прави узори, како да се по пишу српске инструменталне композиције у модерном стилу.“

Тако Клајић.

Што се тиче опере, је ли она нужна и у Загребу, то је, дакако, ствар браће Хрвата; ми се по нашим приликама потпуно слажемо у томе с Јосифом Маринковићем. Та, и без тога имамо и сувише много туђинштине да истерамо, док за мрви мах осујемо здрав темељ и за скромнију зграду, то ли за народну оперу.

КЊИЖЕВНЕ НОВОСТИ.

— Изашла је 148. књига Летописа Матице Српске, свеска четврта за годину 1886. У свесци се тој довршује расправа Стојана Новаковића: „Последњи Бранковићи у историји иу народном певању 1456.—1502.“; даље се наставља „Грађа за медицинску терминологију, што ју је сабрао др. Милан Јовановић-Батут, и то су овде слова М. до О. Настављена је историјска трагедија Николе В. Ђорића „Владислав, краљ угарски. Има даље песма Војислава Ј. Илија под насловом „Словенски кнез“ и две српске народне приповетке из Горње Крајине из збирке Владимира Красића и то ове две: „Поп под кључем“ и „Заклетник“. У „Књижевности“ прикажује Мита Петровић најновију карту, којој је циљ, да графично представи поделу разних народности у Аустроугарској монархији (карта је та изашла са седмом свеском физикално-статистичног атласа Аустроугарске, што у Бечу издаје Schönerbecher. Затим оцењује опет Мита Петровић радове С. М. Лованића, што су скупуљени изашли у књизи: „Анализе Београдских и Топчидерских вода, минералних вода по Србији и српског фосилног угља.“ На крају су изводи из записника три седнице књижевног одбора и једне седнице књижевног одељења Матице Српске; ту су саопштене ове важније оцене: Дра Батута на чланак Живка Драговића „Београдски преглед Црне Горе“; дра Илије Огњановића на „Грађу за медицинску терминологију од дра Батута; Милорада П. Шапчанина на „Наше сељане“ Мите Поповића, и дра Батута на комедију Милутина Ј. Илија „Ново доба“.

— Добили смо „Српски Велико-Кикиндеки календар за просту годину 1887. Календар тај издаје, ево већ 7 година, књижара Ј. Радака. Уз обични календарски део додана је „Књига за народ“, у којој је познати мајстор у ни-

сању за народ, по Панта Поповић, саопштио најпре лепе и корисне поуке „Како да нас буде више!“ доказујући, како ваља да живимо у миру, да имамо добре воље т. ј. да се слажемо, како нам треба имања и како се мора чувати народно здравље. Пише даље Панта Поповић, како би нам нужно било „Друштво за неговање породице“, па онда има од њега приповетка „Тврда вера“ и најпосле опет од њега поучан чланак „Зарад здравља“. Под рубриком „Шала и збиља“ извађено је из његовог листа „Гласа Народа“ три, зацело његове, шаљиве анегдоте, две прве зачињене лепим моралом. Ван тих по-Пантиних радова има само још једна песма „Срећа“ (прилично већ изанђале ре-флексије о „пролазности“ свега на свету) и поучан чланак М. Д. Дејановића „Гајење патуца“.

— Васа Николајевић, парох из Ирига, позивље на претплату на друго издање своје књиге, која је пре осамнаест година изашла под насловом „Чини благословле-нија и освјашченија цркве и јеја разних утвр-реј и т. д., а сад ће у поправљеном и са 24 чина умноже-ном издању добити наслов „Дополнителни Требник“, Књига ће изнети 30 штампаних табака а стајаће 3 форинта а. вр. Рок је претлати до нове године.

— Изашла је 143. и 144. свеска Народне библиотеке Браће Јовановића. У 143. се довршује други део скуп-љених списа дра Јована Стејића а у 143. је довршен превод Брет-Хартове приповетке „Пенелопа из Кен-тука“; осим тога је у 144. свесци још превод приповетке Чарлса Дикенса (Боца) под насловом „Ропкиња По-берешка“ (држимо, да би српскије било: Ропкиња из или од Побережја; та је приповетка у српском преводу угле-дала света још у „Даници“ године 1861.

— Из „Србобрана“ је у засебну књижицу отштампана приповетка Лава Николајевића Толстоја: „Чим људи живе?“ коју је с руског превела Живана. Превод-ница у предговору к свом преводу објашњује тенденцију те приповетке — Књижица је цена 10 новчића.

— Когод мотри на нашу књижевност, па је узео ва око, како нам се развија **наша новелистика**, могао је с радошћу приметити, да се ова све више ослобађа туђинско-га уплива и све се чвршће хвата у коло с оним великим племеном, које сваки дан књигом све више узима маха на светском дивану, — са Славенима. У том колу, па и на том дивану неће ни Срби бити постидни. — Ово две три последње године јавило се у нашој књижевности красно коло млађих приповедача. Ту је Лаза Лазаревић, Мита Живковић, Бранислав Нушић, Милутин Јакшић, Пикашиновић Вршчанин, Вид Вулетић-Вукасовић, Лаза Нанчић, Веља Миљковић, Симо Матавуљ, Јован Максимовић, Милутин Ј. Илијћ, Драгомир Брзак, Св. Љ. Гавриловић, Љубинко, П. Адамов, М. Симићева, Б. Бранчић и други. Када урачунамо амо и старије коло, које још не упушта пера, као Ј. Игњатовића, М. Ђ. Милићевића, М. П. Шапчанина, Ст. В. Поповића, Перу Деспотовића, Нику Грујића-Огњана, Илију Огњановића, Јована Драгашевића Браничевца, Владана Ђорђевића, Панту Поповића, Милована Ђ. Глишића, Милана Савића и друге, можемо бити задовољни с бројем, па и са радом. Ако се многи од овај-лија и појавили тек као почетници с једним или с два по-кушаја, неки су од њих издали већ по неколико табака својих приповедака, па и почетници бар су показали, којим правцем капе поћи. Да сви поберу своје у књиге, била би то красна библиотека. Књижевни извештачи, приказивачи и оцењивачи имали би пуне руке посла. Па, ако ћемо да смо искрени, вису ни они седлали скрштених руку. Особито су

обратили пажњу на млађе, и то, богме, чак у толикој мери, да би старији могли постати суревињивима. Али ништо! Из-гледа као да млађи хоће да се отму, па да истисну стару гарду из седла; а то изгледа по томе, што се од старијих једва који показује у колу с млађима. У ствари је сасвим друкче. Јер што су млађи ударили живље на посао, што су пошли баш трагом к народном животу, (а мал те не сви махом пишу или „приповетке“ или „слике“ или „слике и прилике“ из српског „народног“ или „сеоског“ живота), па што су неки стекли и похвала са неког успеха, то је баш заслуга и старијега кола, које је тај пут прокрчило. Шапчанин, Љубиша, Милићевић, Ђура Јакшић, Поповић и један и други, Глишић и њима равни наћи ће себи увек подражава-ча, који ће црпети грађу из народнога српскога живота. Њима хвала, што ударише трагом великих словенских при-поведача, те показаше, на кога се ваља угледати! Њима хва-ла, да нам новелистика иде сигурним кораком по здраву те-мељу! Само је по књижевности штета, што се тако мало њих од неко доба јављају, јер треба огромнога труда и што више српске љубави, да се девинфикује српска кућа и породица од туђинскога, отровнога задаха, што заудара које из раз-них Leihbibliothek-а, које из силних недотупавних превода шпекулативних издавалаца!

— Има у нас неко чудо, које хоће да се урачунава у периодичну књижевност. То су „**Србинови записници**“, некакви листићи, што их штампа, а ваљда и материјал у њима буба, „Србин“ Милош Грабовачки у Земуну. Какве су цене и шта вреде душевни производи, што се ту штам-пају, ево судите по овоме, како је Јова Павловић, сада ми-нистар просвете на Цетињу, као уредник „Црногорке“, рекао 1885. у 13. бр. свога листа о „песмама“ истога „књижевни-ка“ „Не можемо,“ вели, „оставити ову жалосну партију нашијех разматрања, (а говори Павловић врло разборито у опште „О пјесништву наших дана“, па наводи ваздан доказа, како нам опада нар. пјесништво), а да не помемемо још једну најновију наказу наше литературе, која се на жалост штампа и растура у 100.000 егземплара и пјева се још из више граа. То су „пјесме“ Србина Милоша Грабовачког. Тај „Србин“ има заслугу, да је наградио српску литературу, увукавши у своје пјесме дневну политику. Прве су му пјесме овога рода из српско-турског рата... Шта је Богу скривила литерату-ра српска, да је „Србин“ наказама својим награђује? Шта је скривило старац Гутенберг, да се вјештина његова тако ало-употребљује, и шта је скривила она јадна карта, да се по-вој онакве оплачине просипљу? Шта је појезија скривила, да јој „Србин“ срамоти и оца и мајку? Толико Павловић и више. А Грабовачки тера и даље свој занат, занат у најужем смислу речи! Па још има у нас озбиљних листова, којима се заиста никако не да порећи одушевљење за српску књигу и просвету, а овамо најредовније доносе извештаје о такви-лицима и препоручују их!

— Шаљиву игру Косте Тричковића: **Љубавно писмо** превео је овдашњи велики бележник Шрајбер на немачки језик, па ју је и представљало овде недавно немачко позоришно друштво. Извештач „Браников“ вели: „Већ сам Шрајберов превод заслужује свако признање; он је угра-во елегантан и скроз гибак. Штета би било, да остане у ар-хиви позоришног друштва тог; преводилац би требао да га и штампа. С друге стране опет ваља нам одати пошту човеку, који као Немац тако влада српским језиком, да се може уопстити у преводе таквих дела.“ — „Љубавно писмо“ преве-дено је већ пре неку годину и на маџарски, па је прим-љено у репертоар позоришни у Будимпешти.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

— Приповетке нашег Л. Лазаревића баш ће да упо- знају Немци све. Преводилац Трифковићева „Љубавна писма.“ Шпрајбер, намерава, да и од њега преведе што на немачки. Као што је познато, неке су му већ и преведене на немачки, па и на француски. Како је Шпрајбер већ с успехом одржао про- бу, преведав на немачки онај Трифковићев комад, уверени смо, да ће му и ово поћи за руком, ако и јесте потежи посао.

— Опет књижевна крађа! — Некакав М. донео у 202. и 203. број „Србобрана“ причиту „Поправљени сатана,“ (види 42. број нашег листа на страни 1483.) да би је ваљда протуррио као своју, а из нашега живота. На његову несрећу преведе Даринка Калићева од Сахера Мазоха причиту: „Далес“, па ова изађе у 46 и 47. бр. „Јавора“. Неко опет нашао (в. „Заставе“ број 180.) да „Поправљени сатана“ од М. није ништа друго него пренамен „Далес“ од Сахера Мазоха, па вели: „Ми смо ово навели зато, јер је у нас књижевна крађа почела да претимље маха, па је нужно, да се књижевни крадци ударе по претима.“ Зато и ми то бележимо.

— Досада је ево за шест година изашло из штампе 8 свезака Рјечника hrvatskoga ili srpskoga jezika, што га на свет издаје Југославенска академија знаности и умјетности у Загребу. По четири свеске чини један део. Прве че- тири свеске у пету до „чобо“, а то је 63¹/₂ табака, израдио је сам покојни Даничић. (Испод те речи прибележио је: Ђ. Даничић 13. нов. 1882.) од „чога“ до „ђузити“, дакле преко 7. табака, израдио је проф. М. Ваљавец. Од слова Д преу- зео је па до „ђављи“ израдио сам проф. П. Будмани. Како савесно Будмани ради, види се и по томе, што је више од три и по свеске испунио само речима, које се почињу на Д. У свих осам свезака, дакле, свршено је а, б, с, ђ, љ, д. — Дао му бог, да доврши то монументално дело српске и хрватске књижевности себи на славу, књижевности на дику, науци на корист!

— Још пре неколико година издала је „Матица Хрватска“ позив на народ, да се што више прибира народних песама, како би она издала велики зборник тога народнога блага. Прошле године је поновила тај позив, на који је „Ма- тича“ течајем ове године „изнова толику множину овога народнога блага, и то најбиранијег, сабрала, да је,“ као што се вели у овогодишњем извештају, „љезина збирка течајем прошле године опет о једну добру трећину нарасла, те „Ма- тича“ може данас с поносом казати, да је тешко и ма којег народа било икада на једном купу толико управ бирана не- штампана и позната блага народних песама, као што га да- нас „Матица Хрватска“ у свом поседу има.“ Наравно збор-

ник ће тај да се зове зборником (само) хрватских народ- них песама, и у песму ће „бити сав наш народ, из свих крајева, без разлике верозакона, управ одлично за- ступан.“ Посао око уређивања тога зборника поверила је „Матица“ проф. Ивану Брову и проф. дру Миливоју Шрепљу. — „Српска Матица“ још увек „нема“ новаца за такав посао; у Београду се седе још увек, тако рећи, скр- штених руку. Ко ради, тај и ужива плод са тога рада. Ми ћемо још дочекати, да ће нам се наједаред извући асура ис- под нас. Каква би то дивна два зборника народних песама била, када би се и овде у Новом Саду или тамо у Београду прегло, да се све, што је досад тога покуљено, као и оно што није, па да се покупи, критички приредило и издало!

— Јавио се ово дана и „Орао“, велики илустровани ка- лендар за 1887. г. „Орао“ уређује Стеван В. Поповић а издаје и штампа А. Пајевић ево већ тринаеста година. Одликовао се календар тај свагда досада брижљивом изра- дом, лепим сликама а, што је најглавије, обилатим и одиета ваљаним садржајем. Најновији овај календар ни у ком погле- ду не заостаје за претходницима својим, шта више их је кан- да у сликама и превазишао те тиме по нашем мњењу дао „доброга сувише“; има наиме до три четири доста незначај- не слике, које су само запремиле место корисном каквом тексту. Ван те замерке заслужује „Орао“ сваку хвалу. До- нео вам је тај сад све лепшу од лепше поуке из пче- ларства, хигијене, права, виноградарства, ратарства, а то све из пера опробаних књижевних снага наших, као што су Ђорђе Натошевић, Јован Живановић, Мита Пе- тровић, Стеван В. Поповић, којима се овога пута при- дружио и млади доктор права Богдан Давидовић. За забаву се побринуо сам уредник, саопштивши вредим родо- љубним жаром задану најновију своју причу из српскога живота под насловом „Пош Марко.“ — „Орао“ је овај пут донео ликове ових наших заслужних људи: прете и песника Васе Живковића, Јована Бошковића, Милорада П. Шапчанина, Александра Сандића, Повака Ра- донића, Стојана Бошковића, Милана Ђ. Милиће- вића и Иларијона Руварца. Краси га осим тога и лик народне добротворке Јелене Воздине, која је по при- меру мужа свога Наума Возде, чији се лик на жалост не може никако добити, оставила леу закладу новчану на до- бротворне цели. Још је ту и лик познатог младога певача уметника Стевана Дескашева. Сви су ти ликови про- праћени занимљивим белешкама. — Од наше стране нека је тај календар најтоплије препоручен сваком српском дому.

Молимо своје поштоване претплатнике, који су нам што дужни, да нам што пре пошаљу свој дуг, јер ћемо у последњем броју да штампамо имена свију својих претплатника с означењем, за коју је четврт који платио. Тим хоћемо да из- несемо податке, да се види, ко и како потпомаже оваки књижевни посао.

Администрација.

САДРЖАЈ: У војсци 1877. год. (Мозајик.) Од Љ. П. Н. — Мија Бродар. Приповетка из Баната. Написао Милутин Јак- шић. (Наставак.) — Сумња Песма. Од Војислава. — Манастир Пакра. Од Владимира Крајића. (Свршетак). — Српски речник за пчеларе. Саставио Јован Живановић. — Листићи: Позориште и уметност — Књижевно новости.

„СТРАЖИЛОВО“ излази сваког четвртка на читавом табаку. Цена му је 5 фор. а. вр. на целу годину, 2 фор. 50 новч. на по године, 1 фор. 25 новч. на четврт године. За Србију и Црну Гору 14 динара или 6 фор. на годину. — Рукописи се шаљу уредништву а претплата администрацији „Стражилова“ у Нови Сад.